

Nieuwsbrief

Jaargang 4, nr. 1

REDACTIONEEL

14 februari 2003

V.U.: Marianne Regelbrugge
Bondgenotenlaan 150/1
3000 LEUVEN
Tel: 016/22 63 88
Fax: 016/22 74 82
Bank: 736-0001066-63
E-mail: suggnome@wol.be
Website: www.suggnome.be

*In alle objectiviteit, zeg ik,
Dit wordt een zorgelijk jaar.
Ja, zeker zo, zeg jij, en des te méér
In alle objectiviteit.*

*Ons lachen spoelt hierop over het
blad
Met plannen en prognoses.
Niet tegen beter weten in
Roep ik je dankbaar na:
Tot weldra en het beste!*

De negatieve ontwikkelingen waarmee wij in het najaar 2002 werden geconfronteerd noodzaakten ogenschijnlijk tot een onmiddellijk antwoord op de vraag hoe ons te "re-organiseren", gegeven de nieuwe situatie. Opmerkelijk hierbij was dat de budgettaire afbouw vanwege onze subsidiërende overheid de organisatie niet enkel raakte op het niveau van de middelen die konden worden ingezet om het doel te bereiken maar ook vragen deed rijzen bij de medewerkers naar een verdergaande structurering en dit niet enkel om tegemoet te komen aan de vereisten van de arrondissementele bemiddelingspraktijk maar ook en vooral in functie van duidelijkheid, houvast en zekerheid. Deze vraag leek acuter dan voordien. Blijkbaar putte iedereen tot dan voldoende energie en zekerheid uit het perspectief waarin gewerkt werd, mede ondersteund door de ontwikkelingskansen die ons door de overheid ge-

boden werden. Met de budgettaire ingreep vanwege de overheid werd echter ook geraakt aan de ziel van de organisatie die mijn inziens nog altijd het best verwoord werd door Leo Van Garse: "We moeten vaststellen dat waar het de omgang met de maatschappelijke normen aangaat en waar het de maatschappelijke omgang met normovertreding betreft, we een cultuur van polarisatie zien, een opbod van elkaar te lijf gaande betekenisverleningen. Dit wordt in de actuele toepassing van strafrechtelijke procedures vaak gestimuleerd. Suggnomè vzw wil deze gang van zaken problematiseren en alternatieve visies en methoden opsporen en in de praktijk brengen." In een onderhoud met de Federale Overheidsdienst Justitie op 26 november 2002 werd ons bevestigd dat verdere territoriale uitbreiding van herstelbemiddeling, gegeven de omstandigheden, geen optie was voor de nabije toekomst en werd ons ook meegegeven de werkzaamheden m.b.t. het wettelijk kader inzake herstelbemiddeling te temporiseren. Als argument voor deze laatste optie werd aangegeven dat het nú creëren van een structuur m.b.t. herstelbemiddeling onder de vorm van een wettelijk kader, voorbij zou gaan aan de fundamentele discussies die nog dienen gevoerd te worden en de ontwikkelingen die zich op

Van de redactie	1
Rechterlijke bemiddeling.. een oppeel op rechtelijkheid en toegankelijkheid Een oefening in de kunst van het relativeren?	2
Verslag Samenspraak 16 december 2002 Thema: Vrijwilligheid	10
Aanbevelen lectuur	14
Berichten uit de gemeente Oudenaarde	15
Goed om weten	18
Samenspraak: 14 maart 2003	22

dit terrein nog aandienen (zo ondermeer de figuur van de “mediatierechter” waarover meer verder in deze Nieuwsbrief). Een valabel argument, zo dachten wij, al keken we er naartoe met gemengde gevoelens want op het terrein is de vraag naar een wettelijk kader zeer acuut. De evaluatie van de wijze waarop men in Duitsland gepoogd heeft aan de daderslachtofferbemiddeling een wettelijk kader te geven (zie verder in deze Nieuwsbrief) lijkt onze overheid te steunen in de optie voor grondigheid en omzichtigheid bij het creëren van een structuur inzake herstelrecht en bemiddeling. Dit ontslaat de overheid echter niet van de *dringende* taak om de fundamentele discussie te voeren en ontslaat ons niet, trouw aan onze ziel, van onze verantwoordelijkheid deze discussie mee te voeren en te voeren.

Dit impliceert *intern* verdere reflectie over het waarom van ons bestaan en de visie die wij voorstaan. Juist uit deze reflectie immers, en ik sta met deze overtuiging(1) niet alleen, kunnen we energie putten om in samenhang de visie te realiseren. Belangrijk hierbij is, dat de organisatie voorziet in kanalen (structuren), waardoor deze energie kan stromen.

Extern impliceert dit het *actief* onderhouden van de dialoog met betrokken actoren (praktijkwerkers, instanties en voorzieningen, wetenschappers en beleidsverantwoordelijken) en dit zowel in binnen- als buitenland. Met deze Nieuwsbrief nodigen wij u uit tot deze dialoog waaraan u mee vorm kunt geven door uw reflecties m.b.t. de aangehaalde thema's aan ons kenbaar te maken en/of door uw aanwezigheid op onze volgende “Samenspraak” op 14 maart 2003.

Veel leesgenot!

Marianne Regelbrugge
10 februari 2003

(1):D.D. OFMAN, Bezieling en kwaliteit in organisaties, Kosmos-Z&K Uitgevers B.V., Utrecht, 2002.

Rechterlijke bemiddeling... een appèl op redelijkheid en toegeeflijkheid. Een oefening in de kunst van het relativeren?

In de vorige Nieuwsbrief werd reeds even stil gestaan bij de nieuwe figuur van de “mediatierechter”, die per 1 januari 2003 bij wijze van pilootproject bij het Hof van Beroep te Antwerpen, het Arbeidshof, de Rechtbank van eerste aanleg, de Arbeidsrechtbank en Rechtbank van Koophandel te Antwerpen werd geïntroduceerd. In het voorontwerp van wet tot wijziging van het gerechtelijk wetboek inzake rechtspleging is er nog sprake van “mediatierechter”, maar inmiddels wordt er meer en meer gesproken over “bemiddelingsrechter” of “rechter-bemiddelaar”.

Omdat bemiddeling in de gerechtelijke context ons nauw aan het hart ligt, en wij de ontwikkelingen ter zake op de voet willen volgen, vroegen we een onderhoud met de inspirator en grote pleitbezorger van dit nieuwe initiatief, de heer Christian De Vel, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Antwerpen.

Voor meer uitgebreide informatie over de Dienst Rechterlijke Bemiddeling, de procedure, het reglement en de werkgroep, verwijzen we graag naar de site van het Hof van Beroep te Antwerpen –www.cass.be/antwerpen - waar het project inhoudelijk erg leesbaar en overzichtelijk wordt voorgesteld, en waar eveneens de aanvraagformulieren gedownload kunnen worden. Bij rechterlijke bemiddeling treedt de rechter op als bemiddelaar tussen partijen die reeds in een burgerlijk, handels- of arbeidsgeschil verwickeld zijn. De rechter probeert een dialoog tussen partijen op gang te brengen en ze te begeleiden bij het zoeken naar een oplossing van hun conflict.

In plaats van deze informatie hier na te kauwen, laten we liever de Voorzitter van het Hof zelf aan het woord.

Mijnheer de Voorzitter, kunt u even beknopt de ontstaansgeschiedenis van dit nieuwe project schetsen en toelichten waarom deze nieuwe figuur in het leven werd geroepen?

Dit is het gevolg van een stage die ik doorlopen heb bij het Hof van Beroep in de provincie Québec van Canada. Toen ik vernomen had dat men daar met een dergelijk project bezig was, heb ik een aanvraag ingediend bij de Koning Boudewijn Stichting om die stage te kunnen volgen, en daarna zijn we met 2 magistraten van het Hof gedurende een drietal weken dit project dat in '98 werd opgestart, gaan bestuderen en observeren, en hebben we er ook een intensieve training en opleiding gekregen.

Dit project leek ons zeer de moeite en heeft ons ervan overtuigd om iets dergelijks ook in Antwerpen in het Hof van Beroep te introduceren. Het kan misschien eigenaardig klinken omdat men zou kunnen denken dat men in graad van beroep minder geneigd is om een geschil bij te leggen dan in eerste aanleg, maar toch heeft het project in Canada zijn vruchten afgeworpen, en dit heeft ons geïnspireerd om ook hier te trachten iets dergelijks op te starten.

We hebben vervolgens een werkgroep samengesteld met leden van het Hof van Beroep, het Arbeidshof, de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank, en we zijn samen met de korpsoversten en een aantal magistraten die daar belangstelling voor hadden, rond de tafel gaan zitten om na te gaan hoe dergelijk project in Antwerpen kon worden gerealiseerd. We hebben een regelgeving en modus operandi ontworpen en hebben met de financiële steun van de Koning Boudewijn Stichting een opleiding en training voor 14 magistraten georganiseerd die hen moet toelaten als raadsheer- of rechter-bemiddelaar te functioneren.

Bemiddelen tussen conflicterende partijen is een behoorlijk arbeidsintensieve bezigheid, die inderdaad specifieke vaardigheden en technieken vereist. Kunt u even wat toelichting geven bij deze opleiding en training?

Deze 14 magistraten hebben vorig jaar in mei – juni een heel intensieve training van 65 uur gevolgd, en zijn nu klaar om met het eigenlijke werk te beginnen. Uiteraard hebben ze geen bijkomende juridische opleiding gekregen, die hebben ze al achter de rug, maar wat essentieel is, dat ze bekwaamheid hebben verworven in onderhandelings- en bemiddelingstechnieken, en daarnaast een goed inzicht hebben in de sociaal-psychologische analyse van conflictsituaties. Deze opleiding moet hen, naast hun ervaring als rechter om met conflictsituaties om te gaan, nog een bijzondere vaardigheid geven om partijen naar een minnelijke oplossing te begeleiden. Bemiddelen is partijen zelf naar een oplossing laten zoeken met de deskundige hulp van een onafhankelijke derde, bijvoorbeeld de rechter. Wij gaan dus zelf geen juridische oplossingen voorstellen noch advies geven. We zoeken enkel samen met partijen naar mogelijkheden om een dialoog aan te gaan, om die dialoog succesvol te maken en tot een akkoord te komen dat een einde kan maken aan het hangende rechtsgeding.

Het hele systeem is gebaseerd op vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en volstreekte neutraliteit. We moeten partijen de garanties bieden dat wat tijdens een bemiddeling ter sprake komt, nooit aangewend kan worden in het rechtsgeding, als de bemiddeling zou mislukken. Daarom is voorzien dat de magistraat die als rechter-bemiddelaar zou optreden, nadien nooit meer kennis zal kunnen nemen van het geding en niet meer zal kunnen deelnemen aan het vonnis of arrest dat eventueel zal geveld worden. De rechter zal m.a.w. geen dubbele pet dragen, als verzoener of bemiddelaar enerzijds en als beslisser anderzijds. Beide rollen worden duidelijk gescheiden zodat nooit een indruk van vooringenomenheid of partijdigheid kan worden gewekt in het rechtspreken. Tussen beide figuren willen we dus een duidelijk schot plaatsen om partijen toe te laten in de vertrouwelijke sfeer te kunnen praten. Dit is essentieel om met enig succes te kunnen streven naar een minnelijke oplossing.

sing. Wanneer men immers vrij over de achtergronden van het conflict kan spreken, kan men vaak ook het geschil ontladen van agressiviteit en emoties en aldus makkelijker tot een resultaat komen.

Iedereen weet dat in België het communautaire evenwicht erg gevoelig ligt. Is er in Wallonië een gelijkaardig proefproject voorzien, of zijn er dit verband al initiatieven genomen?

Ik meen te weten dat het Hof van Beroep te Bergen voornemens is een gelijkaardig project op te starten en vanuit het Hof van Beroep te Brussel en bij sommige rechtbanken, o.m. de arbeidsrechtbank, is er eveneens belangstelling voor rechterlijke bemiddeling als alternatieve vorm van geschillenoplossing. We wisselen informatie uit en plagen overleg.

Inmiddels is in het recente voorontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek inzake de rechtspleging, deze figuur van 'Bemiddelingsrechter' opgenomen. Deze wetswijziging zou vooral, of onder andere, tot doel hebben, de gekende en vaak gekeelde, gerechtelijke achterstand weg te werken. Is de figuur van de 'Bemiddelingsrechter' vanuit deze achterliggende gedachte geïntroduceerd, of is dit eerder omwille van de intrinsieke kwaliteiten van "Bemiddeling", waardoor er in een aantal zaken mogelijk niet alleen sneller kan worden gewerkt, maar waarbij partijen uitgenodigd worden om actief en constructief deel te nemen aan de oplossing van hun conflict of geschil, en er nadien niet zelden een grotere tevredenheid is over deze vorm van rechtsbedeling?

Neen, het op deze manier wegwerken van de gerechtelijke achterstand is zeker niet de hoofdreden geweest. We mogen ons geen illusies maken, dit zal de problematiek van de gerechtelijke achterstand als dusdanig niet oplossen, het zal er wellicht toe bijdragen dat de gerechtelijke achterstand metertijd zal afnemen, maar het is zeker geen alternatief om op

korte termijn partijen tegemoet te komen en zo de achterstand weg te werken. De motivatie is een intrinsieke motivatie. Vooreerst zou het geen goede zaak zijn de bemiddeling volledig te privatiseren. Een belangrijke taak van de rechter is en blijft zijn verzoeningstaak die niet alleen mag overgelaten worden aan privé-bemiddelaars zoals advocaten, notarissen, maatschappelijk werkers en psychologen. De vrije toegang tot de rechter moet gegarandeerd blijven, ook inzake bemiddeling. Verder speelt de rechterlijke bemiddeling in op een bestaande maatschappelijke behoefte. De ervaring leert ons dat partijen vaak heel snel en driftig aan een rechtsgeding beginnen met de hardnekkige wil hun al dan niet vermeende rechten op te eisen, doch dat zij dit vaak na enige tijd grondig beu zijn. Een rechtsgeding dat lang aansleept laat immers veelal psychische of zelfs fysieke sporen na. Nogal wat rechtzoekenden, die aanvankelijk veel strijd lust aan de dag leggen en heel revendicatief een rechtsgeding inspannen, komen inderdaad na verloop van tijd vaak tot het besef dat het proces, dat eigenlijk voor hen een weldaad moest zijn, eerder een kwaad is geworden. Laten we de opwaartse kostenspiraal voor de partijen hierbij niet vergeten en, zoals ik al zei, de vaak schadelijke psychische weerslag van een geding dat al te lang aansleept. Dit laatste is helaas nog steeds de context waarin we ons vandaag bevinden, zeker in de Hoven van Beroep. Voor het Hof van Beroep te Antwerpen hebben we nog wachttermijnen van 2 tot 3 jaar alvorens een zaak kan gepleit worden. Het is dus echt in de file gaan staan. Ik kan u verzekeren dat ik nogal wat brieven krijg van ontevreden burgers die op hun honger blijven zitten, en ik begrijp hen zeer goed... mensen die vragen of ze alsjeblief het einde van het geding mogen verwachten vooraleer ze er zelf het bijltje bij neerleggen...

Ik denk dan ook dat dit project werkelijk tegemoet komt aan een maatschappelijke behoefte om de burgers, die het wensen, te ver-

lossen van hun rechtsgeding door het aanbieden van de mogelijkheid tot bemiddeling. Dit is een volledig nieuwe denkpiste waar we nog niet mee vertrouwd zijn. We moeten er uiteraard geen wonderen van verwachten, maar in Canada, waar men jaren terug ook opgezaald zat met hetzelfde probleem, schijnt het toch aan te slaan. Wat het hier in werkelijkheid zal worden, moeten we vanzelfsprekend nog afwachten. Laat ons echter niet vergeten dat er bij dit alles een zekere mentaliteitswijziging vereist is. De grote partner hierin zal de advocatuur zijn. Als zij dit pad niet mee wil bewandelen, staan we nergens. Ik pleit dan ook bij de advocaten en bij de stafhouders van de verschillende balies om deze denkpiste mee te willen volgen. Ik ben mij hierbij wel bewust van het feit dat sommigen wegens economische of andere motieven terughoudend zullen zijn, maar toch denk ik dat we er niet aan voorbij kunnen om de mentaliteit een beetje te wijzigen. Waarom alles toch altijd zo snel in conflict willen brengen en uitputten? Zouden wij er niet beter aan doen de rechtzoekenden het signaal te geven dat zij terug meer met elkaar moeten praten, dat er meer redelijkheid aan de dag moet gelegd worden en dat, waar het nog enigszins kan, er moet gezocht worden naar herstel van vrede.

De conflicterende en polariserende trend is jammer genoeg kenmerkend voor onze maatschappij en deze wordt door de media nog versterkt. Wat we eigenlijk moeten doen is terug leren luisteren naar elkaar, leren praten met elkaar en leren relativeren, want er worden al te veel rechtsgedingen aangespannen waarbij alle redelijkheid zoek is. In de literatuur spreekt men niet ten onrechte vaak van "geschillenneurose" of "litigation -mania".

De Noorse criminoloog Nils Christie, één van de grondleggers van de internationaal verspreide, en almaar meer opgang makende "Restorative Justice" beweging, beschouwt in zijn inmiddels klassiek geworden artikel "Conflicts as property"(1) de Staat als pro-

fessionele dief van conflicten naar aanleiding van misdrijven of geschillen, waardoor partijen hun eigen probleemoplossend vermogen feitelijk wordt ontnomen.

Wellicht is het naïef en simplistisch te geloven in een conflictloze samenleving zonder geschillen en criminaliteit - conflicten zijn nu eenmaal des mensen - maar kunt u zich vinden in de stelling dat partijen in eerste instantie steeds in staat moeten worden gesteld om hun conflicten, al dan niet met medewerking van een neutrale bemiddelaar, onderling te regelen, en dat de rechterlijke macht eigenlijk alleen maar zou mogen resp. kunnen tussenkomen, wanneer het voorgaande geen uitkomst biedt?

Ja, dat ligt helemaal in de lijn. Mensen hebben dikwijls het gevoel dat hun conflict hen ontvreemd wordt. Het gebeurt allemaal boven hun hoofden heen. Ze begrijpen er niets meer van, en het zijn dus de professionelen van het vak... advocatuur, magistratuur, noem maar op... die hun conflict gaan beheersen, richting geven, gaan oplossen. Ze hebben dikwijls het gevoel van 'waar zijn we mee bezig?', 'we snappen er geen snars meer van'. En dit heeft vaak tot gevolg dat ze de rechterlijke beslissing nadien nauwelijks accepteren. Mensen hebben er geen inspraak in gehad en kunnen zich er niet steeds in terug vinden. En ook al is die beslissing perfect juridisch onderbouwd, nauwkeurig en omstandig gemotiveerd en in rechte volledig juist, geeft deze hen vaak geen voldoening. Welnu, via bemiddeling wordt de rechtzoekenden wél de mogelijkheid gegeven om opnieuw controle en greep te krijgen op hun geschil of betwisting, door dit even uit het strikt juridische kader te nemen, en door hen deskundig te begeleiden bij het zoeken naar een minnelijke oplossing, rekening houdend met ondermeer de achtergronden en hun wederzijdse belangen.

Hierbij aansluitend misschien een al even naïeve als simplistische vraag, maar gegeven de vaststelling dat velerlei conflicten en geschillen nu eenmaal tot het menselijke samenle-

ven behoren, èn het klaarblijkelijke onvermogen van partijen om hier constructief en toekomstgericht mee om te gaan, hierin nog gestimuleerd door de vaak polariserende werking van de rechtsgang... is hier dan geen taak weggelegd voor het onderwijs waarbij men toekomstige burgers vertrouwd maakt met het feit dat conflicten op diverse vlakken nu eenmaal de natuurlijke gang van zaken zijn, en dat er andere mogelijkheden van conflictbeheersing en geschillenoplossing zijn, dan de strijd met getrokken wapens al dan niet voor een rechtscollege uit te vechten, waarbij de zaken vaak alleen maar kunnen escaleren, met alle funeste gevolgen van dien?

Dit zou onderdeel moeten worden in de opleiding van toekomstige juristen waarop universiteiten zouden moeten inspelen. Ik kreeg onlangs de gelegenheid om aan de RU Gent aan de laatstejaars studenten tijdens de cursus 'Gerechtigd Recht' een uiteenzetting te geven over ons project en ik vond het uitermate positief hoe dit de eerlijke belangstelling van de studenten kon wekken.

Moeten wij de nieuwe generatie juristen trouwens niet waarschuwen voor een overconsumptie in de rechtsstaat van morgen? Dagdagelijks stellen we vast dat het recht in werkelijkheid vaak wordt gebruikt om ondanks alles zijn gelijk te krijgen, om onder verplichtingen uit te komen, om zich voordelen te verschaffen waar men eigenlijk geen recht op heeft. Het recht van het eigenbelang! De rechtsstaat mag niet van zijn finaliteit worden afgewend.

Op de voorstelling van het project op 9 oktober ll. in het Egmont Paleis te Brussel, haalde Minister Verwilghen een Nederlandse publicatie aan, volgens dewelke de charme van de zowel in België als internationaal en supranationaal gepromote alternatieve geschillenregeling er vooral in bestaat dat er een opmerkelijk optimistisch mens- en maatschappijbeeld aan ten grondslag ligt. Deelt u deze mening ?

Ik denk dat er inderdaad een optimistisch mens- en maatschappijbeeld aan de grondslag ligt van het promoten van deze andere wijze van geschillenbeslechting. Om je nuttig ten dienste van de rechtzoekenden te kunnen stellen bij het streven naar een minnelijke oplossing, moet je trouwens positief ingesteld zijn en in de mens geloven.

De dienst ' Rechterlijke Bemiddeling' in Anwerpen is momenteel toegankelijk voor alle burgers met burgerlijke, handels- en arbeidsgeschillen, en dit zowel in eerste aanleg als in graad van beroep.

Is er een reden waarom strafzaken hiervoor niet in aanmerking komen, en zijn er principiële en afdoende gronden om de figuur van de bemiddelingsrechter tot de burgerlijke rechtspraak te beperken?

Enkel geschillen die vatbaar zijn voor dading komen in aanmerking voor bemiddeling. Strafzaken zijn hierbij uit te sluiten. Wat de louter burgerlijke belangen betreft die aan een strafzaak kleven, zie ik geen principieel bezwaar.

De figuur van de bemiddelingsrechter in de gerechtelijke context is een compleet nieuw gegeven in het Belgische juridische landschap.

Hierbij ligt de opdracht, de bevoegdheid tot bemiddelen, op het rechterlijke niveau. Is dit rechtstheoretisch te verantwoorden, en zo ja, hoe?

Gaat dit naar de bevolking toe geen nodeloze onduidelijkheid scheppen over de rol van de rechter, die als maatschappelijk instituut, finaal toch een oordeel moet vellen?

Zoals ik reeds zei heeft de rechter ook een verzoeningsopdracht. Er staan een aantal artikelen in het gerechtelijk wetboek die specifiek handelen over de verzoening. Het is geen verplichting voor de rechter, behoudens enkele uitzonderingen, maar het is wel een opdracht die hij steeds kan vervullen indien hij ze zinvol en nuttig acht. De klassieke verzoen-

ning, zoals ze nu bestaat, is echter niet voldoende werkzaam omwille van die twee petten die de rechter gaat dragen, die van de verzoener en die van de beslisser. Dat door mekaar laten spelen is geen goede zaak, want dit kan bij partijen ongewild een schijn van partijdigheid doen ontstaan. Als je de rol van verzoener wil vervullen ga je misschien ongewild reeds stelling nemen over bepaalde feiten of rechtspunten, je gaat bijvoorbeeld de onredelijkheid van bepaalde eisen misschien in het licht stellen... en hiermede ga je dan al een bepaalde richting uit. Welnu, als diezelfde rechter zich nadien moet uitspreken bij mislukking van de verzoening, bestaat het gevaar dat hij hierbij de schijn wekt van een mogelijke vooringenomenheid. Daarom pleit ik voor een ander spoor waarbij we die barrière plaatsen, en waarbij een andere rechter dan de bemiddelaar, nadien eventueel zal beslissen.

De wettelijke grondslag is dus eigenlijk de verzoeningsbevoegdheid, alleen de methode verschilt. De bemiddeling gebeurt niet binnen een strikt juridisch kader en er kan rekening gehouden worden met billijkheidsoverwegingen. In het kader van een bemiddeling gaat de rechter met de partijen op zoek naar een oplossing die ze zelf moeten aanbrengen en waar ze zelf ook verantwoordelijkheid voor dragen. Ik denk dat de rechter, gelet op de ervaring die hij ontwikkeld heeft in het omgaan met twistende partijen, vanuit zijn positie als neutraal, objectief en onafhankelijk persoon met een zekere gezagspositie, en als bewaker van fundamentele rechten, bij uitstek geschikt is om partijen te begeleiden naar een minnelijke oplossing. Om nu terug te komen op uw vraag... Ik denk dat de rechter door als bemiddelaar op te treden geen onduidelijkheid schept over de rol van de rechter, zeker niet in de geschetste context waarbij juist vermeden wordt dat hij tegelijk als verzoener en beslisser zou optreden.

Voorgaande vraag sluit overigens nauw aan bij de kritiek van zowel de Orde van de Vlaamse balies als de Hoge Raad voor Justitie (HRJ), die positief staan ten opzichte van de figuur van bemiddeling in rechtszaken, maar er eerder voor pleiten de rol van bemiddelaar toe te kennen aan een neutrale derde (zoals bijvoorbeeld voorzien is in de wet op bemiddeling in familiezaken van 19 februari 2001, in de wet op de collectieve schuldenregeling van 5 juli 1998 en bij de Herstelbemiddeling Minderjarigen en Meerderjarigen), eerder dan deze te laten vervullen door een magistraat met een in wezen rechtsprekende functie.

De HRJ is verder van oordeel dat de functie van de bemiddelingsrechter op zich tegenstrijdig is, en dat deze juridische constructie dan ook tot een rolverwarring zal leiden. Sterker nog, op termijn is deze situatie volgens de HRJ van aard om het gezag, verbonden aan de uitoefening van de functie van magistraat, te ondermijnen.

Wat vindt u van deze kritiek, of is er plaats voor enige nuancering?

Ik heb uiteraard respect voor de zienswijze en het advies van de Hoge Raad voor Justitie, maar ik vraag me af of men voldoende rekening heeft gehouden met ons uitgangspunt. Laat ons toch niet vergeten dat de bemiddelingsrechter nog steeds als rechter optreedt. Dit impliceert dat hij met partijen niet gaat onderhandelen in de duisternis, dat hij niet gaat negotiëren over zaken die het daglicht niet mogen zien. Dit moet duidelijk zijn, en moet aan partijen vooraf dan ook heel expliciet worden gezegd zodat er geen misopvatting over kan bestaan. Vanzelfsprekend mag de bemiddeling niet leiden tot onwettige clausules of tot overeenkomsten die indruisen tegen de openbare orde of die de bepalingen van dwingend recht, de zagezegde imperatieve of gebiedende bepalingen, miskennen. Het komt er dus op aan om vooraf duidelijk de krijtlijnen uit te tekenen, en dat hebben we ook heel expliciet gezegd aan de magistraten

die gaan bemiddelen. Op die manier kunnen zij zich niet compromitteren. De bemiddeling gebeurt dus in een vertrouwelijk kader, maar binnen duidelijk afgebakende grenzen.

Indien dit rechterlijke niveau voor de figuur van bemiddeling aangewezen lijkt, hoe bekijkt u dan de praktijk van Herstelbemiddeling of Bemiddeling in Strafzaken, waarbij resp. externen vanuit een private vereniging, en justitie-assistenten in opdracht van het parket, bemiddelen? Is dit dan eigenlijk wel verantwoordbaar?

Ja, ik denk dat de twee perfect complementair kunnen zijn.

Bij rechterlijke bemiddeling wordt er naar gestreefd dat partijen onderling een overeenkomst bereiken, die wordt vastgelegd in een dading. Deze vorm van bemiddeling kan men als ‘settlement driven’ beschouwen. Bij Herstelbemiddeling Meerderjarigen en Herstelbemiddeling in de fase van de strafuitvoering, leert de ervaring dat bemiddelingen in dit kader vaak ‘process driven’ zijn, waarbij partijen soms meer belang hechten aan het communicatieproces op zich, dan aan een al dan niet geschreven overeenkomst. Kunnen de inspanningen van partijen om te trachten tot een vergelijk te komen zonder dat daaruit een dading resulteert, in deze vorm van bemiddeling ook gehonoreerd worden?

Er hoeft niet steeds een geschreven akkoord te zijn. Als partijen bijvoorbeeld beslissen om het geding te laten doorhalen, dan is de zaak beëindigd. Maar, voor alle duidelijkheid... opdat het bereikte akkoord in de toekomst ook afdwingbaar zou zijn, is er uiteraard wel een geschreven overeenkomst vereist die nadien bekrachtigd wordt in een vonnis of arrest.

Is het gevaar niet denkbeeldig dat partijen onder druk worden gezet om toch maar zo snel mogelijk een geschreven overeenkomst te bereiken?

Ik meen hierop ontkennend te kunnen antwoorden. Laat ons toch niet vergeten dat het de partijen zijn die om bemiddeling verzoeken. Het wordt hen dus nooit opgedrongen. Vervolgens is de aanwezigheid van de rechter juist een bijkomende garantie dat het akkoord hen niet opgedrongen wordt. Ten slotte kunnen partijen te allen tijde beslissen zich terug te trekken uit de bemiddeling. Natuurlijk is het wel zo dat de rechters die gaan bemiddelen zullen trachten dit binnen een aanvaardbaar tijdsbestek te doen. De rechters kunnen zich niet veroorloven om bijvoorbeeld drie sessies te besteden aan één zaak, dat is niet denkbaar. We moeten er over waken dat het niet ten koste gaat van onze eerste en essentiële opdracht, met name te vonnissen.

Daartoe hebben we dus een aantal middelen. Voor een zaak in beroep bijvoorbeeld moeten partijen ons het hele dossier voorleggen dat tot de uitspraak in eerste aanleg heeft geleid. De rechter-bemiddelaar die ingaat op een verzoek tot bemiddeling gaat het dossier vooraf bestuderen. Hij kent dus de feitencontext, de beslissing van de eerste rechter, de argumentatie van partijen, de juridische argumenten en beschouwingen, en vanuit die optiek gaat hij zijn bemiddelingsrol vervullen. Dit heeft als voordeel dat hij met een zekere voorkennis van zaken begint en van daaruit beter en sneller de partijen kan begeleiden naar een voor beiden aanvaardbare oplossing.

Men vraagt soms hoe het mogelijk is om te bemiddelen in zaken in graad van beroep waarbij partijen zich al vast geankerd hebben of zich in hun loopgraven hebben verschanst voor een stellingenoorlog, en dat was bij mij ook de vraag toen ik in Canada was... hoe kom je ertoe om in beroep partijen nog te motiveren tot deelname aan een bemiddeling? Wat kan een partij die in eerste aanleg “gewonnen” heeft, nog overtuigen om in beroep alsnog met de tegenpartij te gaan onderhandelen?

Dit kan eigenlijk van alles zijn. Ten eerste, de vrees dat het vonnis misschien toch nog hervormd zou kunnen worden. Ten tweede, de fi-

nanciële implicaties van een nieuw geding in hoger beroep, met nieuwe erelonen en nieuwe kosten. Ten derde, de lange duur die men nog moet ondergaan op het niveau van het Hof, en ten vierde, en dit is misschien wel het belangrijkste, het belang dat men heeft om zich met zijn wederpartij opnieuw te verzoenen om bijvoorbeeld in de toekomst opnieuw handelsrelaties te kunnen aanknopen.

Het kan dus in het belang zijn van partijen om, indien zij dit wensen, in alle redelijkheid samen verder te gaan. Het is het zoeken naar een win-win situatie voor beide partijen, daar komt het eigenlijk op neer.

Wat de procedure betreft, is het zo dat partijen een door beiden ondertekend, gezamenlijk verzoekschrift voor bemiddeling moeten indienen bij de griffie, in eerste aanleg door de aanlegger en verweerder, en in graad van beroep door de appellant en geïntimeerde. Is er ook een mogelijkheid voorzien dat de rechter partijen zelf kan inviteren voor een bemiddeling?

We kunnen als magistraat op de zitting eventueel wel een injunctie geven, als er bijvoorbeeld vastgesteld wordt dat een bepaalde zaak bij uitstek in aanmerking komt voor bemiddeling, maar daar blijft het dan ook bij.

Nadat Justitie decennialang stiefmoederlijk behandeld is geweest, is er de laatste jaren op dit vlak nogal wat in een stroomversnelling gekomen, en ontpopt de overheid zich als actieve promotor van diverse vormen van alternatieve conflictoplossing. Nu wordt ook bemiddeling in de juridische context verruimd met de figuur van de bemiddelingsrechter. Is het op lange termijn wel goed en te verantwoorden dat bemiddeling in dit maatschappelijke domein op zo'n versnipperde wijze evolueert, of zou het niet beter zijn de krachten en inspanningen op dit vlak te bundelen?

In Europa worden inspanningen gedaan om tot een zekere uniformisering van de alternatieve geschillenoplossingen te komen. Het

“Groenboek” van de Europese Commissie poogt reeds een inventaris te maken van alle experimenten en projecten die in Europa in ontwikkeling zijn. Ik heb de laatste jaren in Europa deelgenomen aan verschillende seminars over bemiddeling, en daar hoor je de meest uiteenlopende standpunten verdedigen. Feit is dat de discussie onafwendbaar geworden is, omdat de maatschappelijke ontwikkelingen vereisen dat er andere wijzen van geschillenbeslechting voorhanden zouden zijn.

Bij wijze van afsluiting, misschien toch nog volgende persoonlijke en misschien ietwat indiscrete vraag. Wat bezielt de eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Antwerpen om de kar te trekken van dit nieuwe initiatief, dat ongetwijfeld enorm veel creativiteit en energie heeft gekost, om op een relatief korte tijdsperiode dit pilootproject uit te bouwen en te operationaliseren?

Ik ben nu ongeveer 20 jaar hier op het Hof werkzaam als magistraat, zetelend in burgerlijke zaken. Vaak heb ik de overtuiging dat mits een beetje toegeeflijkheid en redelijkheid een betwisting snel tot een oplossing kan komen. Als ik vaststel dat vaak in vrij banale geschillen mensen getraumatiseerd geraken door het proces, bevangt mij dikwijls een gevoel van onbehaaglijkheid.

Moeten wij als magistraten ook niet een zeker pragmatisme nastreven? Meer streven naar pragmatische oplossingen in plaats van naar zeer mooie juridische oplossingen die advocaten en magistraten weliswaar voldoening geven, maar die daarom nog niet tegemoet komen aan de meest essentiële behoeften van partijen.

Ik denk oprecht dat nogal wat geschillen aanleiding geven tot neuroses of dwanggedachten... mensen gaan er 's avonds mee slapen en staan er 's morgens mee op, krijgen er een maagzweer van, en het gaat maar niet vooruit... ze moeten wachten op een tussenvonnis of een deskundigenonderzoek dat lang kan aanslepen... dit is vaak een lijdensweg tot en met.

Als we de rechtzoekenden hiervan op hun verzoek kunnen verlossen door bemiddeling aan te bieden, denk ik dat wij eveneens bijdragen tot een beter imago van Justitie.

Mijnheer de Voorzitter, hartelijk dank voor dit vraaggesprek en veel succes met dit nieuwe project. Mogen wij u of één van de magistraten-bemiddelaars hierbij uitnodigen voor onze volgende ‘Samenspraak’ van 14 maart e.k. om met andere geïnteresseerden van gedachten te wisselen over de mogelijkheden, de moeilijkheden en de beperkingen van het bemiddelen tussen partijen in de justitiële context?

“Als dit tot de mogelijkheden behoort, zullen we daar zeker graag op ingaan,” besloot de Heer Christian De Vel dit interview, en we hopen hem of een van de 14 rechter-bemiddelaars dan ook te mogen verwelkomen op de volgende Samenspraak in het Markiesgebouw te Brussel.

Dirk Dufraing
Herstelbemiddelaar Fase Strafvuivering

(1): N.CHRISTIE, Conflicts as property, The British Journal of Criminology, 1977,1-15.

Verslag “Samenspraak” 16 december 2002 Thema: ‘Vrijwilligheid’

Met actieve belangstelling verzekerden AGM (1), bemiddeling in strafzaken, bemiddeling meerderjarigen, bemiddeling minderjarigen, herstelconsulenten, OSBJ(2), SIB(3), en slachtofferonthaal een grote opkomst voor dit toch niet al te gemakkelijke thema. Belevingen, inzichten en vragen rond vrijheid, vrijblijvendheid, macht, motivatie, neutraliteit en non-participatie vormden mijns inziens de draad van Samenspraak in een gewelf van het Markiesgebouw. De algemene doelstelling van deze bijeenkomst bestond er volgens mij in om de zwart-witstelling gedwongen versus vrijwillig te overstijgen. Eerst zal ik een poging ondernemen om via een summier overzicht de drie verhalen van het spraakgedeelte toe te lichten(4). Daarna volgt een uiteenzetting van enkele krijtlijnen zoals die in het gezamenlijk debat naar voren kwamen.

Na een korte voorstellingsronde waarin ik mededeel dat ik het genoeg heb om bij Marianne Regelbrugge stage te lopen, ontsteekt Rudi Roose(5) de toorts met zijn lichtende tekst(6) uit de vorige Nieuwsbrief. Zijn vertrekpunt belichaamt het begrip vrijwilligheid in de context van interventies in het algemeen. De tekst hier louter herhalen zou geen meerwaarde hebben, dus het weze zinvoller dat ik mij beperk tot wat ik heb opgevangen als nieuwe of nuancerende elementen.

"Ons aanbod is geheel vrij: u neemt het of u laat het". De activering van het begrip vrijwilligheid op deze manier kan leiden tot 'vreemde' dynamieken. Zo kunnen we gemakkelijk voorbijgaan aan de weigering om in een bemiddelingsproces te stappen, wanneer we het normatief gehalte in de context van dergelijke interventies niet onderkennen, aldus Roose. Normatief gehalte? Laat ons een aanloop nemen om dit uit te leggen. Volgens de spreker vertrekt niet iedereen uit dezelfde

startblokken; persoonlijke capaciteiten en maatschappelijke kansen zijn verre van gelijk voor elke burger. Hij gelooft dan ook niet in vrijheid als een losstaand gegeven. Naar zijn mening moeten we streven naar vrijheid als 'structureel begrip'. Ik begrijp dat volgens hem hulpverlening en bemiddeling meer actief op zoek moeten gaan naar de structuren waarin verantwoordelijkheid en normstelling ingebed zijn. Zij moeten deze structuren aan bod laten komen in de ruimte waarin respectievelijk cliënten en daders en slachtoffers bewegen. Hieruit vloeit geen pleidooi voor dwang voort, maar wel het besef dat gedwongen situaties ook als zinvol ervaren kunnen worden (denk hierbij aan jeugdzaken, nvdr). Verantwoordelijkheid moeten we volgens de spreker niet praktiseren als een abstract principe waarbij wij vooraf bepalen wat verantwoordelijk gedrag is, te nemen of te laten. Vanuit dit kader kan non-participatie niet langer beschouwd worden als een gebrek aan motivatie vanwege de cliënt. Zolang dit wel gebeurt, zijn we zelf uitermate normbevestigend bezig. Roosees afsluiter luidt dan ook dat actoren uit bemiddeling en hulpverlening zichzelf meer vragen moeten stellen en ruimte opeisen ten opzichte van de maatschappelijke normstelling. Uit eigen onderzoekservaring merkt hij immers op dat hulpverleners die ruimte vaak dreigen in te perken.

De toehoorders vragen zich af waarvoor Roose dan wel pleit als hij geen pleidooi houdt voor dwang maar toch ook niet voor absolute vrijblijvendheid. Zijn repliek betreft zijn wens om de kijk op het probleem te verschuiven van het individu dat al dan niet participeert naar de structuur van het aanbod zelf in de mate dat het 'creatief' en uitdagend genoeg is om in alle redelijkheid verwachtingen te stellen ten aanzien van de betrokken partijen (daders en slachtoffers). Daarop breekt het moment aan om de toorts te overhandigen aan de volgende spreker.

Geen gemakkelijke opgave! Bovenstaande uiteenzetting vlotjes laten overgaan in een verhaal over de grot van Plato -of liever

Schopenhauer, Arendt en Foucault - waar Frederik Bullens met de toorts op zoek gaat naar een uitgang van de grot gehouwen uit stenen van vrijwilligheid, illusie en determinatie. Ook hij neemt zijn tekst uit de vorige Nieuwsbrief als leidraad. En ook hier beperk ik me tot nieuwe elementen die mij ter ore kwamen.

Zijn hoofdgedachte luidt dat vrijheid binnen een bemiddelingsproces zich voltrekt vanuit het perspectief van machtsrelaties(7). Vrijwilligheid als vooraf gegeven feit bestaat volgens hem niet. Dit wil niet zeggen dat hij ervoor pleit om de deur open te zetten voor gedwongen hulp- en dienstverlening. Hij wil wel een pleidooi houden voor een gezamenlijk reflecteren over de vraag wat we nu precies bedoelen met 'vrijwilligheid' in de context van een justitiële sfeer. Volgens Bullens primeert bij Justitie het conformeren van mensen eerder dan het zoeken naar manieren om burgers aan te sporen tot het opnemen van verantwoordelijkheid. De spreker inspireert zich op Foucault om te stellen dat de hulpverlening evenzeer affectie lijkt te koesteren voor dergelijke normaliseringsstrategieën. Via een proces van bemiddeling daarentegen kunnen mensen wel zélf verantwoordelijkheid opnemen. Het risico bestaat dan wel dat Justitie, als subsidiërende overheid van het herstelbemiddelingsproject, in het falen van een bemiddelingsproces een reden kan vinden om opnieuw een repressief optreden te legitimeren, zo meent de spreker. Hij haalt ook aan dat de politieke dimensie in het herstelrechtelijke discours te vaak verborgen blijft. De spreker meent dat strafrecht immers een politiek doel dient: strafrecht wordt gebruikt als een instrument op de politieke agenda en dit kan de indruk wekken dat strafrechtelijke rechtvaardigheid zich vereenzelvigd met *the good guys versus the bad boys*.

Genoeg stof om alvast een kleine discussie in het publiek aan te zwengelen. De spreker wordt erkend in zijn mening dat de noemer vrijwilligheid machtsbevestigend kan werken. Wat de politieke dimensie betreft, pikt de eerste spreker nog even op het betoog van

Bullens in. Het beeld van justitie als politiek machtsinstrument tekent zich nogal monolithisch af in de ogen van Roose. Hij stelt dat ook welzijnswerk een politiek machtsinstrument kan zijn en dat er zowel binnen justitie als binnen het welzijnswerk enerzijds emancipatorische en anderzijds repressieve dynamieken aanwezig zijn. De volgende toortshouster zoekt naar nog een andere invalshoek.

Op de volgende lijnen zal ik streven naar een korte samenvatting van het verhaal van Hilde Guffens(8) die zich niet baseert op een artikel zoals de vorige sprekers. De vraag of vrijwilligheid nu al dan niet mogelijk is binnen een justitiële context bekleedt volgens haar niet de essentie van het probleem. Zij wil daarentegen vertrekken vanuit vrijwilligheid als vooronderstelling in plaats van als normatief begrip. Wat betekent dit? We 'vooronderstellen' dat mensen aanspreekbaar zijn en uit 'vrije wil' kunnen antwoorden op een aanbod dat aangereikt wordt omdat dit onze handelingsruimte vergroot en een interventie legitimeert. Deze vooronderstelling levert ook in een gedwongen context mogelijkheden ten aanzien van herstel op. Wat is herstel? De spreekster haalt Herman(9) aan om vanuit de essentie van een misdrijf – machtsonevenwicht en isolement – de essentie van herstel met hernieuwde macht en verbondenheid te identificeren. We kunnen deze essentie linken aan een interindividueel en aan een politiekstructureel niveau, zo redeneert Guffens. Ze vindt het cruciaal beide aspecten strikt te onderscheiden in de praktijk: structurele belangen mogen meespelen op politiek vlak maar betreffende het interindividueel perspectief stelt zij een 'belangeloze' uitspraak van de bemiddelaar in de bemiddeling voor. Met dit conceptueel onderscheid in het hoofd wenst de spreekster een verruiming van het handelen (lees: meer aanspreekbaarheid van en voor partijen) te garanderen.

Vooraf de term belangeloosheid roept tegenspraak op. Verscheidene stemmen vinden het moeilijk om dit onderscheid te accepteren. Guffens repliceert hierop dat we inderdaad niet belangeloos kunnen zijn. Daarom moeten

we ofwel de *idee* van een belangeloze houding nastreven ofwel onze belangen transparant verwoorden. Ook hier betreft het een vooronderstelling en geen operationeel begrip. In de praktijk kunnen we hoogstens onze structurele belangen transparant naar de betrokken individuen verwoorden.

Iedereen weet alleszins wel in te stemmen met het belang van een knabbel- en babbelpauze om de innerlijke mens te verstevigen.

Marianne Regelbrugge opent het *gesamenlijk* debat met het voorstel om Samenspraak terug te brengen op het niveau van de zeer concrete praktijk. Kernvragen hierbij vormen de mate waarin we mensen mogen pushen om deel te nemen aan een bemiddelingsproces en de wijze waarop we ons kunnen bezighouden met non-participatie.

Beeldt u de volgende casus in. Een bemiddelingspersoon schrijft een slachtoffer aan inzake een bemiddelingsaanbod. De brief vermeldt een telefoonnummer en een adres waarop de persoon de bemiddelingsdienst kan bereiken. Zij hoort echter niets van haar. Hoe ver kan zij gaan om mensen te bewegen tot het geven van een repliek? Beweegt zij zichzelf in een sfeer van druk wanneer zij mensen actief gaat uitnodigen om op het aanbod in te gaan? Veel hangt dan af van de graad van activiteit die de bemiddelingspersoon hanteert alsook vormt de keuzevrijheid een afgeleide van de hoeveelheid informatie die mensen krijgen. Onbekend is onbemind, zo heet het immers in de volksmond. Een vicieuze cirkel? Zolang bemiddelingspraktijken geen courant gegeven vormen in de grammatica van onze contemporaine maatschappij, behoudt het bemiddelingsaanbod haar Januskop: opdringen versus aanbieden. Deze kop van jut is echter noodzakelijk verbonden met het geven van informatie opdat bemiddeling een ingeburgerde - letterlijk dan - praktijk zou worden.

Wat doen bemiddelingspersonen indien mensen zelf niet meer de behoefte voelen om nog actief bezig te zijn met de gepleegde feiten? Of hoe kunnen zij heel concreet redenen van non-participatie achterhalen? Een eerste stap kunnen we zetten met de idee om een weigering tot deelname niet per definitie als teken aan de wand van Demotivatie te beschouwen. Gekoppeld hieraan ontvouwt zich de noodzaak om deze boodschap helder over te brengen naar Justitie toe. Misschien zouden we juist blijer moeten zijn met een gemotiveerde weigering dan met een ongemotiveerde deelname. Maar leg dat maar eens uit aan parketten en rechtbanken of aan de verscheidene werkgevers.

We kunnen vrijwilligheid alleszins niet scheppen als er binnen Justitie tegelijkertijd geen cultuur van openheid voor normdiscussie geschapen wordt. Maar dan moeten wijzelf in eerste instantie de benoeming van conflicten als delicten door het strafrechtssysteem aanvaarden als een manier om reliëf aan te brengen in conflicten. Dan moeten we dus ook in onszelf momenten van maatschappelijke normering erkennen en expliciteren. Bemiddelingspersonen vereenzelvigen zich immers niet met een vrouwtje dat zomaar uit een wijngaard komt gesprongen om een glaasje neutrale wijn aan te bieden. Zij brengt bepaalde normatieve perspectieven in een conflictsituatie binnen. Op deze activiteit moeten partijen haar kunnen aanspreken: "Wie ben jij en wie stuurt jou?". Burgers moeten zich ook aangesproken kunnen voelen. Dergelijke aanspreekbaarheid van bemiddelingspersonen én van burgers vormt een essentiële dienaar van de samenleving, anders zou samenleven heel moeilijk worden.

Net zoals bij Ariadne liet de draad van Samspraak ons toch nog toe de hoop op een uitweg te blijven houden. Ik meen dat Samspraak geslaagd is in haar opzet om buiten het kader te treden van dwang en vrijwilligheid als antoniemen. Blijkbaar heerst er een

zekere rust: een bepaalde eensgezindheid over de idee om te streven naar het scheppen van meer ruimte voor zowel participatie als non-participatie, en responsabilisatie bij slachtoffers, daders en samenleving. Wat echter onrust in de rust brengt, is de vaststelling dat we voortdurend moeten blijven zoeken naar modaliteiten om die ruimte te verbreden. Maar is onrust niet de moeder van vernieuwing zoals dwaling de moeder van alle inzicht is? Dus 'rust' maar geen berusting!

Karianne Boer
Stagiaire criminologie KULeuven

- (1): Alternatieve Gerechtelijke Maatregelen
- (2): Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg
- (3): Slachtoffer in Beeld
- (4): Met veel dank aan Frederik Bullens, Hilde Guffens en Rudi Roose om hun gedeelte in de tekst na te kijken en aan te vullen. Ook dank aan Leo Van Garsse en Marianne Regelbrugge die tips en opmerkingen hebben gegeven.
- (5): Assistent Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek
- (6): Voor de gemakkelijkerheid spreken we hier van 'zijn' tekst, juister is: Bouverne-De Bie, M. & Roose, R.(2002). Vrijwilligheid in het kader van herstelbemiddeling: normatief standpunt of structureel engagement?, Nieuwsbrief 3(4), 10-13.
- (7): We zouden hier drie niveaus van macht kunnen aanstippen: [1] de macht die de dader en het slachtoffer ten aanzien van mekaar uitoefenen; [2] de macht van elke betrokken partij in relatie met de macht van de bemiddelaarster en [3] de macht waarmee de betrokken partijen zich tegenover de macht van Justitie verhouden.
- (8): Herstelconsulente gevangenis Leuven-Centraal.
- (9): Herman, J.L. (2001), Trauma en herstel; de gevolgen van geweld; van mishandeling thuis tot politiek geweld (M. Op den Camp et al, Vert., 8ste ed.). Amsterdam: Wereldbibliotheek Amsterdam (Oorspr. Titel gepubl. in 1997, Herziene ed.)

Aanbevolen lectuur

Tijdens de wat kalmere periode in december maakte ik van de gelegenheid gebruik om wat te grasduinen in nog onvoldoende gelezen achtergrondteksten en artikels, die de voorbije periode op Suggnomè ‘aanspoelden’. Vanzelf kwam ik hierbij terecht bij het *Tijdschrift voor Herstelrecht*, dat de belichaming wil zijn van het begin 2001 opgerichte Nederlands Forum voor Herstelrecht. In zijn geheel is dit tijdschrift, voor ieder die praktisch of conceptueel op het terrein betrokken is, trouwens een aanrader.

In het vierde nummer van de eerste jaargang stootte ik op een artikel van de Duitse hoogleraar Thomas Trenzcek over de Slachtofferdaderbemiddeling in Duitsland. Méér in het bijzonder evalueert de auteur, zelf één van de oorspronkelijke initiatiefnemers en pleitbezorgers van ‘Täter-Opfer-Ausgleich’, kritisch de wijze waarop men deze methode de voorbije jaren heeft trachten te voorzien van een wettelijk kader. Mijn aandacht was meteen gewekt.

Zijn analyse is scherp en nogal ontnuchterend, ook met het oog op de verdere ontwikkeling van onze Belgische bemiddelingsprojecten. Enerzijds is de Duitse wetgever in opeenvolgende wetwijzigingen zeer ver gegaan in de aanmoediging en bevordering van de bemiddelingspraktijk, en dit zowel voor minderjarigen als in het volwassenenstrafrecht. Zo kunnen parket en rechter sinds 1994 de resultaten van bemiddeling expliciet in rekening brengen bij hun beslissingen. Sinds 1999 zijn deze instanties in elke fase van de straftoemeting zelfs verplicht de mogelijkheid van conflictbemiddeling te onderzoeken en kunnen ze deze bemiddeling waar nodig ook zelf initiëren. Anderzijds is de verwachte doorbraak uitgebleven, integendeel zelfs. Kwantitatief is er sprake van een zekere stagnatie.

Méér inhoudelijk bekeken wordt bemiddeling overwegend toegepast als een soort diversie-maatregel voor lichte misdrijven of als een pedagogisch aanbod voor jonge daders. De tendens tekent zich ook af dat magistraten zélf vormen van verzoeningspogingen gaan organiseren, in plaats van deze uit te besteden aan ‘buitenstaanders’ als de professionele bemiddelaars.

Trenzcek meent te zien dat de promotoren van de bemiddeling zelf mee verantwoordelijk zijn voor de actuele recuperatie van de bemiddeling in resp. het strafrechtelijke en het pedagogische discours. Ze hebben zich volgens hem in het verleden veel te pragmatisch opgesteld uit vrees anders niet aanvaardbaar en hierdoor niet levensvatbaar te zijn (aantal verwijzingen en bijhorende subsidiëring !!).

Hij vreest dat alle verdere pogingen op de ingeslagen weg gedoemd zijn uit te lopen op verdere recuperatie, waarbij bemiddeling vooral gestalte krijgt als extra middel tot misdaadbestrijding. Hij pleit daarom voor een principiële en rechtstheoretisch stevig te onderbouwen opstelling, die het strafrechtelijk systeem terugroept op zijn basisopdracht inzake de bevordering van vrijheid en verantwoordelijkheid en weghaalt uit de samenlevingsvreemde dogmatiek van het retributieve discours.

Hij ziet bemiddeling daarom eerder gesitueerd in het ‘netwerk van gemeenschapsbanden’ dan in het gerechtelijk apparaat. Dit laatste zou zich hiertegenover uitdrukkelijk subsidiair kunnen opstellen, wetend ‘dat de wet beter zijn doel bereikt door de schaduw die hij werpt dan door feitelijke machtsuitoefening’.

Een tekst die tot denken aanspoort! Wie wil kan een kopie verkrijgen via het Suggnomè-secretariaat.

TRENCZEK, ‘Slachtoffer -daderbemiddeling in Duitsland; Een rechtstheoretische heroverweging gezien het gevaar van coöptatie’, *Tijdschrift voor Herstelrecht*, jr. 1, dec. 2001, p. 26-42.

Leo Van Garsse

Berichten uit de gemeente Oudenaarde

Geachte professor Dessaur,
Beste Andreas Burnier,

‘De wereld ontvouwt zich voor ieder van ons op een andere manier.’ Ik vermoed dat u deze uitspraak zou onderschrijven, maar dat u me meteen ook zou wijzen op de overeenkomsten die zich voordoen in de beleving van mensen. U toonde me immers op treffende wijze hoe de sluier die over alle dingen hangt door de wijsheid opgetild wordt en hoe dromers, die om welke reden ook het pad van het strafrecht betreden, een kijkje eronder wordt gegund. De beschrijving van uw persoonlijke ontwikkeling ervoer ik als een heuse openbaring. En ik die dacht dat mijn lot uniek, ja zelfs onbegrijpelijk was...

Hoe zal ik het zeggen? Bondig en dus onvolledig komt het op het volgende neer. U beschreef hoe de duistere kant der criminelen in eerste instantie fascinatie bij u opwekte. Welke waren toch die mensen die de bloemen van het kwaad plukten, terwijl u in uw jeugd slechts kleurrijke, welriekende veldboeketjes samenstelde? Waren sommigen onder hen trouwens niet de wegbereiders van een nieuwe maatschappij? De ‘oude’ maatschappij kent immers nogal wat onvolkomenheden en werkt vaak het onrecht in de hand. Maar al gauw bleek de realiteit minder tot de verbeelding te spreken. De vermeende Robin Hoods bleken heel wat kleinburgerlijker te zijn dan men op het eerste zicht zou vermoeden. Ook bij hen draait het om erkenning, macht, geld en lustbevrediging, en kunnen ze dit alles niet op een aanvaardbare wijze bereiken, dan maar op ‘een alternatieve’.

Met het verdwijnen van dit romantisch wereldbeeld trad een ander mechanisme bij u in werking. Waren delinquenten niet precies het

slachtoffer van de maatschappelijke structuren? Akkoord, het zijn mensen als u en ik (onbepaalde dieren die omwille van een fundamentele eenzaamheid en onwetendheid elkaar nabootsen en tekort schieten in hun zelfbepaling), maar het ontwikkelen van mooie eigenschappen zoals altruïsme en verantwoordelijkheidsgevoel, daar kregen ze nooit de kans toe. Waren de grote booswichten niet diegenen die de macht bezaten om de structuren te handhaven? Het waren immers de structuren die kost wat kost (en dit alles dus in een wereld gekenmerkt door schaarste...) moesten veranderd worden. Maar hoe verander je die? Als de crimineel gedetermineerd is, waarom niet tot hetzelfde besluiten bij hen die er zogenaamd verantwoordelijk voor zijn? Waren kapitalisten bijvoorbeeld niet evenzeer gevangen en waarom hen wel verwijten dat ze niet van goede wil zijn?

De ontzuivering zette zich met andere woorden gestaag voort en ook het stadium van de grote verontschuldiging trok voorbij. Los van de vraag of mensen gedetermineerd zijn, had u vervolgens de neiging om delinquenten als dom, lui en slecht te bestempelen en af te wijzen (en ik vraag me nu af hoe u zo snel over de definitie van het kwaad kon stappen). Wie zulke gedachten nooit in zich heeft laten opkomen, dient maar de eerste klacht wegens laster in, ikzelf zou dit derde stadium eerder omschrijven als de afwijzing van de mensheid in het geheel (nooit half werk, u kent me). Heeft er zich op één van de talloze bollen die in het oneindige heelal aanwezig zijn niet een schimmellaag ontwikkeld die denkt en voelt, maar waar op zich, gelet op wat ervan gebakken wordt, weinig waarde hoeft aan geschonken te worden?

Gelukkig had u een vierde stadium in petto, een weg die een uitkomst bood. U besloot dat een mens op zoek dient te gaan naar de eigen schaduwkant. Wat zo aantrok en aantrekt in de criminaliteit (men slaat er maar een krant op na) zou wijzen op een eigen verborgen

kant. De projectie van die schaduwkant op bepaalde leden van de samenleving roept de crimineel als object in het leven. De criminelen als aparte categorie der mensen, die we tot op het bot kunnen ontleden, waarop we ganse batterijen academici en hulpverleners kunnen loslaten, hetgeen ons echter geen stap verder helpt in onze opdracht om de sluier die ons voor de ogen gebonden is af te werpen. Met dit alles is niet gezegd dat mensen geen criminele feiten plegen, wel dat de wijze waarop we er als samenleving mee omgaan opmerkelijk veel gelijkenissen vertoont met het zondebokmechanisme, met deze geniale bijzonderheid dat het kenmerk van de onschuld ogenschijnlijk verdwijnt en het offer gerechtvaardigd lijkt. Maar is die verhulling niet precies eigen aan het efficiënte zondebokmechanisme? We voorzien dan wel het onrecht van barbaarse mensenoffers, voorzien we ook het mechanisme? Wat dit betekent voor het crimineel beleid is me voorlopig onduidelijk, elke orde en identiteit lijkt gebaseerd te zijn op uitsluiting, maar daar gaat het nu niet om. Waar het volgens u op aankwam, is dit zondebokmechanisme te erkennen en de eigen schaduw op te zoeken. Vervolgens dient die schaduw onder ogen gezien, in 'het daglicht geplaatst' en behoort een mens zelf uit te zoeken wat de juiste *modus vivendi* is. Al bij al zijn er slechts enkele manieren waarop je met conflicten kan omgaan: ze negeren, ze projecteren, ze onderdrukken of ze trachten op te lossen. Wie de eigen schaduwkant onder ogen durft zien, zal trouwens minder projecteren op de medemensen en zal 'de crimineel' als mens kunnen aanschouwen, waarbij de ontdekking van het eigen conflictoplossend vermogen het ook mogelijk maakt de anderen als dragers van hetzelfde potentieel te beschouwen, dit alles aan dezelfde prijs. Dat, zo besloot ik, is de ware zoektocht en het eigenlijke programma van de criminoloog. Een goed plan, en het leek slechts een kwestie van uitvoering...

Hoe het ook moge zijn, in een romantisch wereldbeeld blijven geloven rijmt niet met het vallen van de haren en een mens verandert in zijn leven van ideeën, laten we het daar misschien op houden. 'Stilstaan is achteruitgaan, maar vrolij-

ker word je er niet van', is een mens geneigd te zeggen, ware het niet dat uw aanpak me, naast de beschreven onttovering van de wereld, een diepe vreugde verschafte die een dam opwierp tegen het cynisme en de verrechtsing. Na al die jaren van saaie studie ontdekte ik een andere manier om de zaken aan te pakken en intuïtief voelde ik aan dat u het bij het rechte eind had. U combineerde theologie, recht, filosofie, psychologie en sociologie dat het een aard had. En ik vervloekte mijn vroegere leraren omdat ze me niet op die manier hadden leren vliegen. Maar ik was weer eens te hard in mijn oordeel. Ik weet immers niet of die multidisciplinaire weg naar het licht leidt, ik kan alleen zeggen dat die weg door het duister kronkelt. Er is dan ook geen enkele garantie op een goede afloop en het onderwijs is er toch niet om jongeren op de stap in de afgrond voor te bereiden? Dient de school niet precies die vaardigheden bij te brengen die het de 'volwassen mens' mogelijk maakt zich te ontwikkelen tot een persoonlijkheid? Op welke wijze dit gebeurt, moet elke volwassene verklaarde maar voor zichzelf uitmaken, het staat echter vast dat eenieder dienaangaande met zichzelf nog een ferm ei te pellen heeft. Daar mag al eens wat meer nadruk op gelegd worden, me dunkt, in plaats van moord en brand te schreeuwen omdat de scholen geen 'grote persoonlijkheden' meer afleveren of omdat ze daar de middelen niet toe zouden krijgen. Aangezien ik mezelf echter bijlange na niet beschouw als 'een grote persoonlijkheid' laat ik het onderwijsbeleid met plezier over aan de Vlaamse minister en de Gentse schepen.

Maar de vraag stellen is ze beantwoorden, nietwaar? Waar eindigt nu die ene criminologische weg? U, mevrouw Dessaur, zette iemand als ik ertoe aan om al die paden tegelijk af te tasten en in alle windstreken tegelijk uitgestrooid te raken, te verdwalen. En uit uw werk leidde ik af dat u ergens voor me uitliep. Maar 'al ken ik de wegen, nooit kom ik aan in Córdoba', zo heb ik stilaan begrepen. Ik vroeg me dan ook vaak af hoe het u verging op uw zoektocht. Zeker op momenten dat de hoop zich als een vleermuis tegen mijn schedeldak te pletter vloog en door en-

kele rotte plekken wist te ontsnappen. Hoe vermijd je dat je in de psychiatrie belandt, waar je in je eentje hele films bijeen acteert, het liefst met grote figurantenscènes? Misschien is dat wel de eindbestemming, zo rijpte langzaam het besef, maar hield je het best stil. Je zou wel gek zijn om dit openlijk te belijden, geen kat die je ooit nog iets op krediet laat kopen. Was dat de reden van uw stilzwijgen? Een bewust keuze voor het beginsel 'pour vivre heureux, on doit vivre caché'?

Enkele weken geleden dacht ik de oplossing van het raadsel in de krant te kunnen lezen. Maar eens te meer bleek dat daar zelden grote wijsheden of antwoorden te vinden zijn. Het was u zo gezegd vergaan zoals het elke mens vergaat: u verging. Hoe u het tijdelijke voor het eeuwige wisselde, bleef echter volledig in nevels verhuld. Tijdens de afgelopen winterdagen, toen alle dingen onder een witte sneeuwlaag bedekt lagen, doch de wereld paradoxaal haar ware gelaat toonde (wondermooi maar levensgevaarlijk), liep ik al eens op deze vraag te kauwen.

Zou u net als Goethe op het sterfbed om 'meer licht!' verzocht hebben, zoals ik op dit moment vertwijfeld om 'een kader, een kader, mijn bibliotheek voor een kader' zeur? Niet onwaarschijnlijk, want 'er is geen mens die weet'. Maar ik hoop dat u waarheid mocht ervaren, in plaats van kennen. Dat de laatste deur de toegang ontsloot tot het Magisch Theater (*alleen-voorgekken*) waartegenover het multidisciplinair bedrijven van de criminologie klein bier is. Die roes gun ik u van harte en mocht die deur alsnog op Zijn troon uitkomen dan wil ik in al mijn onbeduidendheid gaarne als uw getuige aantreden en bepleiten dat uw zoektocht navolging verdient. Is het leven geen bedenkelijke zaak (ik verwijs hierbij naar de stukken van de VN-veiligheidsraad) en is het besluit om het te wijden aan het denken erover niet te rechtvaardigen? Zeker wanneer voor ogen wordt gehouden dat het actief bestrijden van het kwaad vaak op haar beurt kwaad teweeg brengt? Staat er niet geschreven dat ook Hij de kudde verliet terwille van het ene lam, en wat betekent dit anders dan

dat Hij Zijn vleesgeworden Ik, Zijn Zoon (het weerloos Lam met de doorboorde pootjes en het bloedend hart) en bijgevolg Zichzelf zocht? Is Zijn Zoon trouwens niet tevens de Geest, en de Geest vervolgens de weg, de waarheid en het leven, waardoor de cirkel rond is? Alles is één, om het zo maar eens te noemen, en we laten het best aan de wijsheid van de rechtbank over om de juridische causaliteit te ontrafelen en in het vonnis op te nemen. Maar wat met de ratio, de Oude Slang, zult u opwerpen. Geen nood, daar passen we wel een mouw aan. Hij hoort het uiteraard niet graag maar ons aller Moeder vertrappt die Oude Slang doodleuk onder haar hiel alsof het Niets is. Dat betekent dat de liefde overwint, zoals u zich ongetwijfeld herinnert, en het gevoel boven het denken behoort te staan, om het in lekontaal te zeggen. Of ook nog dat de Geest gevoelsgeladen denken is. Best mogelijk dat we in ons pleidooi uitkomen op de Vierde Persoon Gods, waardoor het voor Hemzelf duidelijk wordt dat Hij eigenlijk een vrouw is, dat wordt lachen. Enfin, u geeft maar een seintje of laat een dagvaarding betekenen, zoals u verkiest. Waar het op aankomt, geachte professor Dessaur, is dat u zich geen zorgen maakt. Er is met mij weliswaar een advocaat verloren gegaan, niettemin kan u ondertussen die getuigenis gerust aan mij overlaten, dat is een kolfje naar mijn hand. Denkt u dat het anoniem kan, of dat ik recht heb op bescherming? Aarzel niet het me te laten weten. Of - ik durf het nauwelijks verwoorden - zou het kunnen dat ik achteraf een andere identiteit krijg om elders een nieuw leven te beginnen? Dit laatste zou ik heel fijn vinden. In het geval Hij tussen twee katers door, in de uren van ledigheid en verveling nu Hij Zich van de mensheid afgewend heeft (of de mensheid zich van Hem, daar wil ik vanaf zijn), uw briefwisseling zou doornemen, benadruk ik dan ook uw broeder in Christus te zijn. Ik groet u een laatste maal, uw

Frederik Bullens
Herstelmiddelaar Oudenaarde

Goed om weten

Belgisch herstelrechtelijk initiatief

Het zijn niet allemaal rampberichten die ons tegenwoordig bereiken.

In overleg met het European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice deed minister Verwilghen namens het Koninkrijk België aan het Europees parlement een opmerkelijk voorstel.

Dit voorstel behelst méér in het bijzonder de oprichting van een Europees netwerk van nationale contactpunten voor het herstelrecht. De tekst van het voorstel verwijst o.m. uitdrukkelijk naar de opeenvolgende aanbevelingen van de Raad van Europa inzake dader-slachtofferbemiddeling. Tevens wordt in de motivering melding gemaakt van de ontwikkeling, naast bemiddeling, van andere herstelrechtelijke methoden zoals de echt-recht bijeenkomsten.

Doel van dit initiatief is de ontwikkeling en de ondersteuning van herstelrechtelijke ontwikkelingen in de diverse lidstaten én op Europees niveau. In zijn toespraak van enkele weken geleden benadrukte minister Verwilghen de ambitie dergelijke uitwisseling en ondersteuning te systematiseren en hierdoor los te weken uit de afhankelijkheid van de toevallige interesse of de individuele good-will.

Het netwerk zou hierbij taken opnemen als het verzamelen én beschikbaar stellen van relevante informatie inzake herstelrechtelijke ontwikkelingen, het stimuleren tussen de lidstaten van onderlinge uitwisseling en discussie, de informatie van de Europese beleidsinstanties én het bevorderen van onderzoek.

Concreter denkt men ondermeer aan de organisatie van conferenties en studiebijeenkomsten, het stimuleren van onderzoek inzake specifieke thema's en het systematiseren en moderniseren van uitwisseling.

Bedoeld netwerk zou dus worden samengesteld uit officieel aangewezen contactpunten in de diverse lidstaten, met een maximum van drie per lidstaat. Nadruk wordt gelegd op een gestructureerde samenwerking met niet-gouvernementele organisaties.

Het voorstel ligt nu voor bij het Europees Parlement, die hierover wellicht tijdens de zitting van 7-10 april een beslissing zal nemen. Voor méér info verwijzen we graag naar de website van het Europees Forum (www.euforumrj.org). Vanuit Suggnomè volgen we de verdere evolutie alleszins geboeid op.

De (nederlandse) tekst van het voorstel is terug te vinden via:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/archive/2002/c_24220021008en.html

Leo Van Garsse

Experiment: Hergo op school

Sinds oktober 2002 startte de onderzoeksgroep Jeugdcriminologie (K.U.Leuven), in opdracht van de Vlaamse minister van onderwijs een experiment rond Hergo op school. Dit kadert in een 'onderzoek naar herstelgerichte antwoorden op tuchtproblemen op school' en gebeurt onafhankelijk van het project verbondenheid van Johan Deklerck en Anouck Depuydt.

In het experiment worden zes verschillende scholen betrokken. De selectie van de scholen gebeurde in overleg met de CLB's. Twaalf moderatoren (een CLB-medewerker en een leerkracht per betrokken school) werden opgeleid door Rob Van Pagée en Jan Van Lieshout in de 'Echt-Recht' methodiek. Dit is een Nederlandse versie van de Family Group Conferences die gebaseerd is op de 'New Real Justice Training Manuel' door Terry O'Connell, Ben en Ted Wachtel (V.S.)

De bedoeling van dit project is dat leerlingen die dusdanig storend gedrag stellen dat wegzending overwogen wordt, uitgenodigd worden voor een Hergo samen met de andere relevante betrokkenen rond een bepaald incident. Een belangrijk verschil met het reeds lopende Hergo-project in de justitiële context, is dat dit schoolproject volledig buitengerechtelijk verloopt. Het gaat hier dan ook niet om delicten maar om conflicten en problemen op school. Het pedagogisch perspectief is veel sterker aanwezig. Er is geen aanwezigheid van politie maar vaak wel van andere gezagsfiguren met een sanctionerende bevoegdheid zoals tucht prefect of directeur die de onderhandelde oplossing voor het conflict in rekening zullen brengen bij het nemen van een sanctie.

Gezien deze 'missing link' met Justitie, zou ik dit geen herstelrecht noemen. Herstelgericht is deze methodiek zeker wel. Boeiend en vernieuwend binnen de schoolcontext, is het participatieve karakter van de besluitvorming en de impact die invoering van deze methodiek heeft op de manier waarop wordt omgegaan met conflicten op school in het algemeen.

Daar waar tuchtmaatregelen doorgaans zonder enige inspraak van medeleerlingen, benadeelden, ouders of de jongere zelf worden genomen, worden bij een Hergo alle mensen uitgenodigd die op één of andere manier geraakt zijn door het gedrag van de jongere. Daarenboven is er ook altijd ruimte voorzien in de 'buitencirkel'. Hier kunnen leden uitgenodigd worden van het oudercomité, de leerlingenraad, of andere mensen die niet rechtstreeks betrokken zijn bij het probleem. De bedoeling hiervan is om de hele schoolgemeenschap te laten kennis maken met een andere benadering van conflictoplossingen op school. Tenslotte is ook de rechtstreekse betrokkenheid van de ouders bij de probleemdefiniëring en de oplossing zeer vernieuwend binnen een schoolcontext.

De eerste ervaringen zijn alvast positief. Belangrijker nog dan het feit dat concrete conflicten een oplossing vonden binnen de Hergo, is dat leerkrachten hierdoor aangemoedigd werden om ook bij andere problemen jongeren of zelfs een hele klas aan te spreken om zelf een oplossing te zoeken voor aanslepende conflicten.

Hilde Geudens
OSBJ

Wisten jullie al dat alle herstelbemiddelaars minderjarigen vanaf 1 januari 2002 in eenzelfde registratieprogramma registreren?

In de loop van 2001 werd door de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg een werkgroep registratie herstelbemiddeling in het leven geroepen. Een gezamenlijke registratiesysteem uitwerken voor alle bemiddelingsdiensten minderjarigen was het ultieme doel. De vergaderingen gaven telkens aanleiding tot heel wat uitwisseling en discussie tussen de diensten en zowel met betrekking tot visie en procedures als met betrekking tot de aangevende methodes kwamen gelijkenissen en verschillen met momenten scherp op tafel. Gert Lucas van het Bemiddelingsburo Brussel nam de loodzware taak op zich een registratieprogramma uit te schrijven en hij slaagde hierin met brio. Alle bemiddelingsdiensten engageerden zich er vervolgens toe de gegevens van 2002 in dit programma in te voeren. Echter, gegevens invoeren is slechts de helft van het verhaal. Ze dienen ook nog verwerkt te worden. Eind 2002 nam de OSBJ een gespecialiseerde dienst onder de arm om een verwerkingsprogramma te laten aanmaken. Met vallen en opstaan, wroeten en zoeken, nadenken en keuzes maken, komen we stilaan tot een uitgebreid en kwalitatief hoogstaand verwerkingsprogramma. Helaas hebben niet alle diensten voor het jaarverslag van 2002 hierop beroep kunnen doen, maar vanaf volgend jaar zou dit voor iedereen moeten lukken. Zeker is

dat dit alles de OSBJ in staat zal stellen om over enkele maanden een volledig overzicht te geven van herstelbemiddeling minderjarigen in Vlaanderen.

Hilde Geudens
OSBJ

Verslagboek seminariereeks Vereffenings- en Herstelfonds

Enkele maanden geleden werd door de Provincie Vlaams Brabant, in samenwerking met de OSBJ, de KU-Leuven en Suggnomè een seminariereeks georganiseerd onder de titel 'Een pittig Melodietje op Zoek naar Samenklank; kritische focus op het vereffenings- en herstelfonds als bijdragen tot herstelrecht'.

Zoals de eerste editie in 1999, leverde ook deze seminariereeks een hele reeks boeiende interventies met kritisch en inspirerend denkwerk op, niet enkel inzake de idee van het fonds als dusdanig, maar tevens ook aangaande de vertaling en de implicaties in de praktijk van de ruimere herstelrechtelijke benadering.

Voor wie niet kon aanwezig zijn is niet alles verloren. Binnen enkele weken zal immers een uitgebreid verslagboek afgewerkt zijn. Dit omvangrijk werkstuk kan u verkrijgen aan het werkelijk symbolische bedrag van 5 euro. Gelieve hiervoor contact te nemen met mevr. Chris BOYEN van het secretariaat van het Vereffeningsfonds, p.a. Provincie Vlaams Brabant, Provincieplein 1, 3010 – Leuven (vanaf maart). Natuurlijk kan het ook via e-mail: cboyen@vl-brabant.be of via het secretariaat van Suggnomè.

Leo Van Garsse

Aankondiging

Nieuwe “Ronde van België” in de maak.

Suggnomè roept geregeld een werkgroepje samen voor de opvolging van vragen naar internationale contacten en uitwisseling. Door deze werkgroep werd in het verleden reeds enkele keren een “Ronde van België” georganiseerd voor buitenlandse gasten met bijzondere interesse voor bemiddeling en herstelrecht.

Op verzoek van de opleiding tot ‘European Master in Mediation’ te Sion (Zwitserland) is deze ‘Tour de la Belgique’ aan een volgende editie toe.

Van 22–25 april 2003 zullen een tiental (kandidaat)bemiddelaars, werkzaam in allerlei sectoren en afkomstig uit diverse Europese landen, in sneltreinvaart kunnen kennismaken met de diverse modaliteiten van dader-slachtofferbemiddeling in België. Hierbij worden, naast de collega’s van de Bemiddeling in Strafzaken en de sector van de bemiddeling voor minderjarigen, ook de Waalse collega’s betrokken.

Deze aankondiging houdt een dubbele uitnodiging in.

Vooreerst staat dit initiatief open voor mogelijk geïnteresseerden van eigen bodem. Om praktische redenen vragen we wel dat ze zich minstens tien dagen op voorhand kenbaar maken op het Suggnomè-secretariaat.

Verder is er op donderdag 24 april in de namiddag voorzien dat de rollen enkele uren lang worden omgedraaid: we zetten onze buitenlandse gasten op het spreekgestoelte en vragen hen te vertellen over hun achtergronden, ervaringen, teleurstellingen en succeservaringen op hun terrein. We hopen op een boeiende, informele uitwisseling, die zeer waarschijnlijk, zoals de “Samenspraak” zal doorgaan in het Brusselse Markiesgebouw.

Houdt u alvast deze data vrij. We informeren u zo gauw mogelijk inzake meer concrete afspraken.

De werkgroep “Internationaal”.

Wetenschappelijk onderzoek rond 'lokale bemiddeling'

In opdracht van de Federale minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, Ch. Picqué, werd op 1 januari gestart met een wetenschappelijk onderzoek rond 'de toepassing van lokale bemiddeling als alternatieve maatregel voor lichte misdrijven in België'. 'Lokale bemiddeling' is de term die in een aantal Brusselse projecten wordt gebruikt, elders wordt het model aangeduid met 'schadebemiddeling' of 'herstelbemiddeling op politieniveau' (bijvoorbeeld Leuven, Lier, Mechelen). Het onderzoek, dat relatief kortlopend is (tot 15 september 2003) wordt uitgevoerd door de onderzoeksgroep Penologie en Victimologie van de K.U.Leuven en door het Centre de Recherches Criminologiques van de U.L.B.

Het onderzoek is hoofdzakelijk inventariserend-analyserend en bestaat uit drie delen:

1. verduidelijking van de doelstellingen van 'lokale bemiddeling' en van het institutionele en organisatorische kader;
2. een meer diepgaande analyse van de praktijk van lokale bemiddeling in de verschillende projecten (soorten aanvragen, soorten probleemoplossing, bemiddelingsprocessen, selectiewijze, samenwerkingsverbanden, ...);
3. een verdere exploratie van de verschillende dimensies en factoren die betrekking (kunnen) hebben op de tevredenheid van de partijen, de strafrechtelijke carrière van de dader, de beeldvorming bij alle betrokkenen, enz.

Ondermeer zal de verhouding van 'lokale bemiddeling' tot andere bemiddelingsvormen onderzocht worden en zullen aanbevelingen geformuleerd worden met betrekking tot de verdere uitbouw.

Het onderzoek slaat op de drie regio's van het land: Vlaanderen, Brussel en Wallonië.

De gehanteerde onderzoeksmethoden zijn documentenanalyse, semi-gestructureerde individuele interviews, focus-groepen en literatuuranalyse.

Voor meer informatie of suggesties: Ivo Aertsen, K.U.Leuven (ivo.aertsen@law.kuleuven.ac.be; tel. 016/32 53 02).

“SAMENSPRAAK”

14 maart 2003

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Markiesgebouw, zaal 100
Markiesstraat 1
1000 Brussel

Thema: ‘De mediatierechter’

Programma

12.30 u Welkom en broodjeslunch.
13.15 u Inleiding.
13.45 u Vraagstelling en debat.
16.30 Einde

Inschrijven kan via het bezorgen van bijgevoegde inschrijvingsstrook aan het secretariaat van Suggnomè of via het sturen van een e-mail naar suggnome@wol.be, en dit vóór 10 maart 2003. Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSSTROOK

SAMENSPRAAK 14 maart 2003

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 14 maart.

Handtekening